

Vznik a historický vývoj dominikánského terciátu

Řád bratří kazatelů, který vznikl ve 13. století, od svého počátku byl spojen se silným působením na široký okruh tehdejšího obyvatelstva. Není proto nikterak překvapující, že se podobně, jako v případě františkánů, okolo řádových klášterů postupně vytváří a usazuje specifické společenství spolupracovníků, kteří přesto, že žijí svoje povolání ve světě, cítí se být osloveni duchem a ideálem kazatelského řádu. Chceme-li hlouběji pochopit poslání a ducha této části dominikánského řádu, která je určena pro lidi žijící ve světě, nemůžeme se obejít bez krátkého pohledu do minulosti.

Tertius ordo fratrum praedicatorum (III. řád sv. Dominika), jehož část určená pro laiky dnes nese název Laická sdružení sv. Dominika, se rodí a krystalizuje v době konce 12. a začátku 13. století, kdy je Evropa charakterizována mohutným vzednutím se vlny celé řady hnutí toužících po křesťanské dokonalosti. Stále jasněji se ozývají hlasy po životě podle Evangelia, laický pietismus, spojený s apoštolátem a pokáním získává obrovské množství křesťanů. Za těchto poměrů vzniká množství laických sdružení, která se stavějí proti úpadku života církve. Bohužel mnohá tato hnutí se dříve či později názorově ocitají mimo katolickou církev, jako příklad lze uvést Valdenské, Humiliáty, lombardské chudé atd. V té době vstupují do dějin evropské křesťanské civilizace dva významní světci, sv. Dominik a sv. František, kteří kromě toho, že jsou zakladateli dvou velkých medikantských řádů, také dokázali podchytit značnou část těchto mohutných laických hnutí a ochránit je nejen od věroučných bludů, ale podařilo se jim z nich vytvořit mohutné zástupy „apoštolu“ a „bojovníků“ za pravou katolickou víru a život podle Evangelia .

V rámci těchto snah se na řadě míst dnešní Francie a severní Itálie zakládají kající bratrstva, která vedou odříkavý způsob života, věnují se modlitbě a službě potřebným. V roce 1221 tak vznikají první originální pravidla těchto sdružení - "Memoriale Fratrum et Sororum de Penitentia in Domibus Propriis Existentium". Další pravidla řádu kajícníků se objevují r. 1230 a v r. 1282 pak jejich verze upravená bratrem Caro. Tato pravidla jsou později r. 1289 až na nepatrné změny schválena papežem Mikulášem IV. a stávají se základem III. řádu bratří a sester sv. Františka.

Je zcela samozřejmé, že hnutí kajícníků, která působila v blízkosti dominikánských klášterů jsou také ovlivněna a uchváčena charismatem bratří kazatelů. To dosvědčuje ku příkladu pátý velmistr dominikánského řádu, Bl. Humbert de Romanis (1254-1263), který se ve své řeči Ad Fratres de Poenitentia obrací ke kajícníkům sympatizujícím s řádem sv. Dominika, kteří ovšem žijí ještě podle původní řehole odpovídající duchu sv. Františka.

Zúžení vzniku III. řádu sv. Dominika pouze na základě kajícíckých hnutí by ovšem bylo jen polopравdou a hrubým zjednodušením, neboť pro 12. a 13. století je také typický vznik bratrstev, která byla nazývána Kristovo vojsko - Militia Jesu Christi. Posláním těchto sdružení, která lze přirovnat k jisté domobraně, byla obrana křesťanské víry (a to i s mečem v ruce) proti otevřeným útokům bludařů, především katarů a albigenských.

O vzniku takových bratrstev nám podává zprávu bl. Raymund z Kapuy, zpovědník sv. Kateřiny, který píše ve svém díle Život sv. Kateřiny Sienské: "Když viděl Dominik, jak církev trpí od bludařů i hmotně, svolal některé laiky Boha se bojící a sobě známé, a začal s nimi jednat o ustavení svatého vojska, jehož úkolem by bylo bránit a znovu dobývat církevních práv ... A tak se i stalo. Tyto dobrovolníky, které získal, zavázal přísahou, aby podle svých sil konali vše, co jim bylo uloženo a za to vydali v oběť i svou osobu či jmění ... A aby manželky jim v tomto svatém díle nebránily, dával si od nich přísahat, že nebudou mužům překážeti, ale podle svých možností budou s nimi pracovati... A nazval je Fratres Militiae Christi - vojenskými bratřími Ježíše Krista."

V tomto směru podává také zajímavou zprávu kronika francouzského města Toulouse, kde můžeme číst "Ctihodný biskup Foulques toužil, aby jeho lid z Toulous mohl získat odpustky křížáckého tažení, jako ti, kteří přicházeli z venku a doufal, že tímto prostředkem je připoutá těsněji k církvi a vypudí bludaře a lichváře. Dosáhl toho, že bylo v Toulouse založeno roku 1209 za pomoci Boží a podpory legáta sv. stolce velké bratrstvo, jehož členové byli opatřeni křížem. Až na malé vyjímky, téměř všichni občané se v něm zavázali přísahou. Průkopníky bratrstva byli Amaury de Chateauneuf, Arnold, jeho bratr, Petr ze Saint Romain a Arnold Bernard, příjmením Trpělivý, mužové schopní, opatrní a mocní. Toto bratrstvo se rozrůstalo velmi rychle." Postupně tak při celé řadě dominikánských klášterů vznikají bratrstva, formovaná především z místních obyvatel, která mimo jiné chrání jak kláštery a kostely, tak i členy dominikánského řádu. Mezi těmito bratrstvy proslul ku příkladu řád Voje Ježíše Krista založený roku 1223 dominikánem Bartolomějem z Vincenze při klášteře bratří kazatelů v Parmě.

Tato bratrstva se těší podpoře také u svatého stolce. Důkazem toho je dopis papeže Řehoře IX. za dne 22. listopadu 1227, kde se svatý otec obrací na bratry v Milites Jesu Christi slovy: "Svým milým synům, bratřím "Voje Ježíše Krista" ...,V dopise výslovně tento spolek schvaluje, bere v církevní ochranu jeho členy a jejich majetek. V listu z června roku 1235 tentýž papež píše velmistru dominikánského řádu bl. Jordánovi: "Prosíme lásku tvoji a napomínáme tě snažně a ano rozkazujeme tobě, abys Ty i bratři tvoji naše milé syny a bratry Voje Ježíše Krista vyučoval ve ctnostech, neboť zbožný účel jejich velmi přispívá k povznesení ve společenství (obcování) svatých a povzbuzuje v zachování křesťanské lásky." Několik roků před svou smrtí vydává Řehoř IX. bulu Egrediens haereticorum, v níž opět bere pod svou ochranu bratry a sestry Voje Ježíše Krista, a která obsahuje stanovy, jež tato

řádová bratrstva zachovávala. Spolu s mizícím nebezpečím otevřeného ohrožování a omezování práv církve a ruku v ruce s uklidňujícími se poměry ve společnosti na konci 13. století obrano-polovojenské působení bratrstev Voje Ježíše Krista ustupuje do pozadí a je nahrazováno novým prvkem, kterým je duch apoštolátu čerpajícího především z pokání, modlitby a snahy o prohlubování vnitřního duchovního života.

V té době pro všechna laická bratrstva přidružená k řádu dominikánskému vypracovává roku 1285 sedmý velmistr řádu Munio de Zamora (1285-1291) po nástupu do svého úřadu s papežským souhlasem první řeholi Třetího řádu kajících sv. Dominika, v duchu toho, jak byla až do nástupu jeho úřadu zachovávána členy Voje Ježíše Krista. Otec Munio v této řeholi klade důraz především na apoštolského ducha šíření víry, ducha horlivosti za spásu duší a proto veškerý duchovní život musí směřovat k tomuto apoštolátu. Řehole byla velmi přísná, nařizovala členům podle možnosti sledovat církevní hodinky, postit se v pondělí, ve středu, pátek a v sobotu, vyhýbat se světským věcem - divadlu tanci a hostinám atd.. Mimo jiné také již zakazovala členům řádu nosit bez povolení zbraň, což je bezesporu odrazem uklidňujícího se celospolečenského napětí.

Tato řehole, tak jak byla sestavena otcem Muniem je koncem 1. poloviny 15. století papežem Evžen IV. znovu oficiálně potvrzena jako řehole bratří a sester III. řádu sv. Dominika ve světě žijících. Další její potvrzení vydává na konci 17. století papež Inocenc VII. Mezi dalšími papeži, kteří byli III. řádu sv. Dominika velmi příznivě nakloněni lze jmenovat ku příkladu Bonifáce IX., Mikuláše V., Pia II., Sixta IX., Lva V., Pavla III., Klementa IX., Benedikta VIII., Pia XI. atd. Svatý stolec vždy považoval III. řád sv. Dominika za dokonalý vzor života a také jeho stanovy byly pokládány za velmi dobře propracované. Proto nařídil papež Mikuláš IV. (1288-1292) aby terciáři karmelitánského řádu používali tytéž stanovy, které používají terciáři řádu dominikánského. Také papež Martin V. v 15. století potvrdil třetí řád Servitů, jen pod tou podmínkou, že přijmou za své stanovy dominikánských terciářů.

Dne 6. září 1919 píše papež Benedikt XV. (dominikánský terciář) o Třetím řádu následující slova: "Uprostřed vážných nebezpečí, která ze všech stran ohrožují víru a mravy křesťanů, je naší povinností chránit věřící před zkázou tím, že jim poukazujeme na takové prostředky sloužící k posvěcení, které považujeme za nejvhodnější a nejužitečnější k jejich záchraně a k jejich pokroku v dokonalosti. Máme za to, že jedním z nejlepších, nejučinnějších a nejjistějších mezi těmito prostředky je dominikánský Třetí řád, který založil sv. Otec Dominik, plně si vědom nebezpečí světa, jakož i spasitelných léků, aby se jeho syny i dcerami mohli stát lidé všech společenských tříd, kteří chtějí uspokojit svou touhu po dokonalejším křesťanském životě ... Všem pak členům tohoto Třetího řádu, přítomným i budoucím, z celého srdce uděluji apoštolské požehnání, jako znamení naší otcovské lásky, jako záruku nebeských milostí s přáním věčné spásy."

Naše století přináší do života terciářských dominikánských společenství nemálo podstatných změn. Dne 23. dubna 1923 na žádost velmistra kazatelského řádu Br. Ludvíka Thesslinga schvaluje papež Pius XI. řeholi bratří a sester III. řádu sv. O. Dominika ve světě žijících, která byla již dříve schválena papeži Inocencem VII. a Evženem IV. a nyní je přizpůsobena duchu nové doby. O tom, že tyto úpravy byly provedeny opravdu mistrně a prozíravě svědčí i to, že po přijetí nových pravidel nastává oživení III. řádu, což se projevilo i zvýšením počtu jeho členů. Podle sčítání z r. 1928 byl počet dominikánských terciářů žijících ve světě 90 658 a v roce 1936 stoupl na 120 668. Téhož roku bylo napočteno 1364 samostatných terciářských sdružení.

K dalším změnám pak dochází po II. Vatikánském koncilu, kdy roku 1972 schvaluje Apoštolský stolec ad experimentum (na zkoušku) stanovy laických sdružení sv. Dominika, jejichž text byl promulgovaný r. 1969 magistrem řádu fra. Anicetem Fernandezem. Generální kapitula dominikánského řádu, která se konala v Římě r. 1983 uložila magistru řádu, aby svolal mezinárodní shromáždění laiků sv. Dominika. Na tomto setkání, které se uskutečnilo v kanadském Montreálu ve dnech 24.-29. července 1985, byl vypracován text "The Rule of the Lay Fraternities of St. Dominic" - Stanov Laických sdružení (bratrstev) sv. Dominika, které byly schváleny dne 15. ledna 1987 Kongregací pro řeholníky a sekulární instituty a promulgované magistrem Řádu o. Damiánem Byrne OP dne 28. ledna 1987. V současné době se udává přibližný počet členů LS sv. Dominika na celém světě asi na 71 tisíc bratří a sester celkem z 88 národností [9].

zpracoval Rafael

Použitá literatura:

- [1] Meersseman G.G., *Ordo Fraternitatis: Contraternite e pieta dei laici nel medioevo*, 3. vols., Herder 1977
- [2] Dacík R.: *Cesta apoštolské svatosti, Krystal, Olomouc 1940*
- [3] *Život sv. Kateřiny Sienské, Bl. Raymund z Kapuy, St. Říše 1915, str.65, hl.8*
- [4] Konečný F.: *Svatý Dominik - zakladatel řádu kazatelského*, Vydal L. Kuncíř, V Praze IX.,394, 1921
- [5] Halusa T.: *Der prediger- oder Dominikanerorden*, Verlagsbuchhandlung Styria, Graz 1925.
- [6] *Řehole bratří a sester Třetího řádu sv. Dominika, Nákl. konventu OO. Dominikánů, v Praze 1924.*
- [7] Lubojacký A.: *Manuale pro bratry a sestry třetího řádu sv. Dominika*, V Brně 1882.
- [8] *Laická sdružení sv. Dominika - Základní dokumenty, vydané pro vnitřní potřebu LS sv. Dominika na území Československé provincie Řádu bratří kazatelů v lednu 1993.*
- [9] T. Eggensperger, U. Engel: *Frauen und Manner im Dominikanerorden*, Matthias Grunwald Verlag, Mainz 1992